

MERHAMETİ VE ŞEFKATİ

Affı için verdiğimiz örnekler, aynı zamanda O'nun cihanşümül eşsiz merhametinin de en güzel örneklerini teşkil eder.

Kur'ân-ı Kerîm'de

Allâhu Teâlâ, Rasûl-i Ekrem'e hitâben:

"Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak

gönderdik." buyuruyor⁹³.

Fahr-i Kâinat Efendimiz, sanki Rahmet-i

İlâhiyenin tecessüm

etmiş bir tecellisiydi.

Sırf O'nun varlığı kâinat için en büyük rahmettir.

Yine âyet-i kerîmede:

"Andolsun, size içinizden öyle bir peygamber geldi ki, zahmet çekmeniz

O'nu incitir ve üzer,

sizin üzerinize çok düşkündür. Mü'minlere karşı RAÛF ve RAHİM

(çok yumuşak davranışlı, şefkatli ve merhametli) dir."⁹⁴

buyuruluyor. Allâh-u Teâlâ Rasûl-i Ekrem'i,

kendine has olan RAÛF - RAHİM isimleriyle tavsif etmektedir.

O'nun merhametine bundan büyük delil olabilir mi? İnsanların iman edip, iki cihanda mes'ud olmalarına çok düşkündü.

O'nun bu hali, Kur'an'da şöyle ifadesini bulmaktadır:

"Bu Kur'ân'a iman etmiyorlar diye arkalarından esef ederek, neredeyse kendini helâk edeceksin."⁹⁵ Hakikaten de hayâtı boyunca bütün kaygısı, ümmeti olmuştur. Duâlarında, secdelerinde dâimâ ümmeti için âhîret saâdetini niyaz etmiş⁹⁶, Mi'rac'da Huzûr-u İlâhî'de ümmetinin felâhını istemiştir. Mahşer günü herkes kendi başının derdine düşerken, O yine ümmetinin sefâatini düşünecektir⁹⁷.

O'nun bu hali, Kur'an'da şöyle ifadesini bulmaktadır:

"Bu Kur'ân'a iman etmiyorlar diye arkalarından esef ederek, neredeyse kendini helâk edeceksin."⁹⁵ Hakikaten de hayâtı boyunca bütün kaygısı, ümmeti olmuştur. Duâlarında, secdelerinde dâimâ ümmeti için âhîret saâdetini niyaz etmiş⁹⁶, Mi'rac'da Huzûr-u İlâhî'de ümmetinin felâhını istemiştir. Mahşer günü herkes kendi başının derdine düşerken, O yine ümmetinin sefâatini düşünecektir⁹⁷.

(93) El-Enblyâ: 107

(94) et-Tevbe Sûresi: 9/27

(95) el-Kehf Sûresi: 18/6

(96) Müslim, iman: 346

(97) Müslim, iman: 335-346.

"MUHAKKAK
SEN
GÜZEL
AHLÂK
ÜZERESİN."
(el-Kalem: 4)

HADİSLERLE RESÛLULLAH'IN AHLÂKINDAN ÖRNEKLER

— 2 —

Selâhaddin POLAT

DIYANET
DERGİSİ
CİLT: XVI
SAYI: 5

EYLÜL
EKİM
1977

261

Bu tüm insanlığa şâmil merhametini bir hadis-i şeriflerinde kendisi şöyle ifade ediyor: "Benimle ümmetimin misâli, şu adama benzer: Adam ateş yaktı, pervaneler ve bâzı böcekler ateşin etrafına üşüştiler. Onlar süratle kendilerini ateşe atıyorlar, o da onların ateşe düşmelerine engel olmağa çalışıyor. İşte ben de size karşı böyleyim. Siz cehenneme doğru süratle gidiyorsunuz, ben de eteğinizden tutmuşum size mâni olmağa çalışıyorum. (Sizi cehennemden kurtaracak şeylere dâvet ediyorum)."98

Kavmi O'nun dâvetine kulaklarını tıkayıp, üstelik ezâ, cefâ etmeğe başladıkları zaman Cebrâil (a.s.): "Ey Muhammed, Allâh-u Teâlâ kavminin sana yaptığı muâmeleyi çok iyi biliyor. Dağlar meleğini emrine gönderdi." dedi. O esnada dağlar meleği Rasûlullâh'ı selâmladı ve: "Yâ Rasûlâllâh, istersen emret, şu dağları onların tepesine geçireyim ve onları helâk edeyim." dedi. Rasûlullah ise: "Hayır, belki Allâh-u Teâlâ onların soyundan kendine îman eden nesiller çıkarır." diye cevap verdi99.

Hz. Enes rivâyet ediyor: "Rasûlullah derdi ki: Namaz kıldırırken biraz uzatmak isterim, fakat o esnada bir çocuk ağlaması işitirim de, (belki cemâat içinde namaz kılmakta olan) annesinin kalbi mahzun olur diye, namazı kısa keserim."100 Ne ince ve zarîf bir şefkat ve merhamet örneği.

Yine Enes (r.a.) anlatıyor: "Rasûlullah insanların en hafif namaz kıldıranı idi."101

Ayrıca namaz kıldırarlara da, hasta, zaif ve ihtiyarları düşünerek kısa ve hafif kıldırılmalarını emrederdi102.

Hz. Âişe diyor ki: "Rasûlullah bâzı amelleri işlemeyi çok sevdiği ve arzu ettiği halde, müslümanlar da kendisini taklid ederler de bu ameller üzerlerine farz kılınır korkusuyla, terkederdi."103

Ashâbının kendilerini tamamen ibâdete verip, dünyayı, nefislerini ve âilelerini terketmelerine mâni olurdu104.

Meselâ, kendisi visâl orucu (iftar etmeden peşpeşe oruç) tuttuğu halde, ashâbını bundan menederdi. "Siz yapıyorsunuz ya." dediklerinde: "Beni Rabbim yedirip içiriyor." derdi105.

Farz olur korkusuyla, terâvih namazını üç gün câmide kıldıktan sonra terk edip evinde tamamladı. Terâvih asr-ı saâdette cemâatle kılınmazdı. Daha sonra Halife Hz. Ömer devrinde cemâatle kılınmağa başlanmıştır106. Mi'rac'da, ümmetine çok ağır geleceği korkusuyla elli vakit namazın beş vakte indirilmesi için yaptığı ricalar hepimizin malûmudur107.

Bir hadis-i şeriflerinde: "Eğer ümmetime meşakkat vermeyeceğini bilseydim, her namaz esnasında misvak kullanmalarını emrederdim."108 buyuruyor.

Yine ümmetine karşı şefkatinden dolayı: "Kime kötülük etmiş veya

(98) Müslim, fedâil: 17

(99) Buhârî, bed'ül halk, 7; Müslim, cihad: 191

(100) Buhârî, ezan, 65, 123, Müslim, salât, 191, 192, E. Davud, salat: 123

(101) Müslim, salât: 189

(102) Müslim, salât: 183, 188

(103) Buhârî, teaccüd, 5; Müslim, müsafirin, 77; E. Davud, tetavvu': 12

(104) Müslim, nikâh, 5-8, sıyam: 56-61

(105) Müslim, sıyam: 55-61

(106) Tecrid-i sarîh terc.: IV, 75, 76

(107) Buhârî, salat: 1

(108) Buhârî, temenni, 9, savm, 27; Müslim, taharet, 42; E. Davud, taharet: 25

kötü söz söylemişsem, o sözümü onun için rahmet, temizlik ve Sana yakınlık vasıtası kıl." diye duâ ederdi. (Şâyet es-kaza ehemmiyetsiz de olsa birini incitirsem, o kimseye kat kat mükâfatlar ihsan eyle, demek istiyordu.)¹⁰⁹

Hız. Âişe: "Rasûlullah, iki işten birini tercih etmek hususunda muhayyer bırakılırsa, kolay olanı tercih ederdi." diyor¹¹⁰.

İbn-i Mes'ud (r.a.) diyor ki: "Bıkkınlık vermemesi için, Rasûlullah bize devamlı değil, iştıyaklı olduğumuz zamanlar va'zederdi."¹¹¹

Yapmağa muktedir olamayacakları hükümler emredilir diye, ashâbı müzumsuz olarak çok soru sormaktan menederdi. Mâide Süresi, Âyet: 101'de, çok soru sorarlarsa, hoşlarına gitmeyecek hükümlerin emredileceği belirtilmektedir.

Fakirlerin gönlünü almak ve onların kırık gönüllerini tamir etmek için, sık sık onları âhiret nimetleriyle müjdeledi.

Mescid-i Nebevî'yi süpüren fakir bir zenci vardı. Bir gün Rasûlullah onu göremeyince nerede olduğunu sordu. Öldüğünü söylediler. Onun ölümüne kimse ehemmiyet vermemişti. Rasûlullah: "Bana haber vermeniz gerekmez miydi?" dedi ve gidip onun kabri yanında iki rek'at namaz kıldı. Sonra: "Allâh'ım, bu kabirlerin içini nur ile doldur, benim namazım sebebiyle nurlandır." diye duâ etti¹¹².

Medîne'nin uzak bir mahallesinde şiddetli bir hastalığa yakalanmış fakir bir kadın vardı. İyileşme ümidi zayıftı. Rasûlullah, vefat ederse kendisine haber verilmesini, cenâze namazını kendisinin kıldıracağını söyledi. Kadın, Rasûlullâh'ın istirahat vakti olan yatsıdan sonra vefat ettiğinden, rahatsız olmasın diye düşünerek haber vermediler. Daha sonra kadının defnedildiği haberini alınca, ashâbıyla beraber gidip tekrar cenâze namazını kıldı¹¹³. Bu ve buna benzer hareketleriyle bütün fakirlerin gönlünü almış oluyor, ümmetine de aynı şekilde yapmalarını ta'lim ediyordu.

Mus'ab b. Umeyr (r.a.) naz ve niyaz içinde büyümüş bir kimse idi. Müslüman olunca babası onu terketti. Bir gün Rasûlullah onu eski ve yırtık elbiseler içinde gördü. Eski durumunu hatırladığı Mus'ab'ın bu hâle düşmesi, kendine çok dokundu ve ağladı¹¹⁴.

Câhiliye arapları yanında bir adamın kölesinin, o adamın atı kadar dahi kıymeti yoktu. Efendisi isterse onu öldürür, her türlü eziyeti yapar. mes'ul olmazdı. Fakat Rasûlullah bu kimsesiz ve sâhipsiz, başvuracak mercileri olmayan zavallıların en büyük hâmisî oldu.

Bir gün Ebû Zer (r.a.)'ı kölesiyle aynı elbiseyi giymiş olarak gördüler. Sebebini sorduklarında: "Rasûlullâh'ın: Köleleriniz kardeşlerinizdir.

Allah onları sizin himâyenize vermiştir. Onlara yediğinizden yedin, giydiğinizden giydirin, onlara güçleri yetmeyeceği şeyleri emretmeyin, şâyet emrederseniz yardım edin, dediğini işittim." diye cevap verdi¹¹⁵. İbn-i Mes'ud (r.a.) anlatıyor: "Bir gün kölemi kurbacıydım. Arkamdan

(109) Buharî, daavat, 34; Müslim, birr, 90-95; Müsned: II, 317, 390, 449, 488

(110) Buharî, menâkıb, 23; edeb, 80, hudud, 10; Müslim, fedâil: 77, 78

(111) Buharî, ilm, 11, 12; Müslim, münafikun, 82, 83; Tirmizî, edeb: 72

(112) Buharî, salât, 72; cenâz, 5, 55, 66; Müslim, cenâz, 71; E. Davud, cenâz: 34

(113) Nesai, cenâz; Asrı saadet: II, 120

(114) Asrı saadet: II, 132

(115) Buharî, iman, 22; itk, 15; edeb, 44; Müslim, iman, 38, 40; E. Davud, 123;

Tirmizî, birr: 29

bir ses işittim, bir de ne göreyim, Rasûlullah şöyle diyordu: **Ey İbn-i Mes'ud, Allâh'ın senin üzerindeki kudreti ve kuvveti, senin bu köle üzerindeki kudretinden daha büyüktür.**"¹¹⁶

Araplar kölelerini câriyeleriyle evlendirirler, sonra da kendi canlarının istediği zaman ayrılmaları için zorlarlar ve ayırırlardı. Bu şekilde bir harekete mâruz kalan bir köle, Rasûlullah'a müracaat edip hakkının müdafaa edilmesini istedi. Bunun üzerine Rasûlullah, minbere çıkıp şöyle bir hitâbede bulundu: **"Size ne oluyor ki, kölenizi câriyenizle evlendiriyorsunuz, sonra onları birbirlerinden ayırıyorsunuz. Böyle yapmayın, çünkü boşama hakkı kocaya âittir, başkası müdahale edemez."**¹¹⁷

Kâinâtın Serveri'nin merhameti, hayvanları bile içine almıştı. Araplar, hayvanlarına çok vahşice muâmele ederlerdi. Yolculuk esnasında develerin damarını delerek kanını çekerler, hörgücünden yağ çıkarıp, yerlerdi. Bu ameliyeyi canlı develer üzerinde yaparlardı. Canlı hayvanları nişancılık talimlerinde hedef yaparlardı. Süs için hayvanların boynuna, bıçakla gerdanlık şeklinde şekiller çizerlerdi. Kuyruklarını keserlerdi. Rasûlullah bütün bunları yasakladı¹¹⁸. Onların da acı hissine sâhip olduğunu ifade etti. Hayvanların tanınması için vücutlarına çizilen işaretlerin, vücutlarının duygusu az olan yerlerine ve küçük olarak yapılmasını emretti¹¹⁹.

Böyle vahşî bir kavme, her canlı mahlûka yapılan iyi muâmelenin ecri olduğunu, çölde susuz kalmış bir köpeği, bir kuyudan ayakkabısı ile su çıkararak sulayan bir kimsenin bu hareketinden dolayı cennetlik olduğunu, bir kedinin aç kalıp ölmesine sebep olan bir kadının da bu hareketinden dolayı cehennemlik olduğunu söylüyordu¹²⁰.

Bir gün açlıktan karnı içine çökmüş bir deve gördü. **"Hayvanlarınızdan dolayı Allâh'ın size azap etmesinden korkunuz."** buyurdu¹²¹.

Bir defasında Hz. Âişe'nin, bindiği deveye sert muâmele yaptığını görünce: **"Rıfk (yumuşak muâmele) dan mahrum olan kimse, bütün hayırlardan mahrum olmuş demektir."** buyurdu¹²².

Bir yolculuk esnasında, sahâbeler serçeye benzer kırmızı bir kuşun yuvasından yavrularını almışlardı. Bunun üzerine anaları gelip başlarının üzerinde çırpınmağa başladı. Rasûlullah durumu öğrenince: **"Bu hayvana niçin eziyet ediyorsunuz? Verin ona yavrularını."** dedi¹²³.

Rasûlullah, çocukları da çok severdi ve müşfik davranırdı. Asrımızın pedagogları şefkat ve sevginin çocuğun terbiye ve karakterindeki müsbet tesirlerini anlatmakla bitiremiyorlar. En büyük eğitimci olan O, ondört asır evvel bu prensibe göre hareket ediyordu.

H. Enes diyor ki: **"Âilesine ve çocuklara karşı Rasûlullah'dan daha merhametli bir kimse görmedim. Oğlu İbrâhim, Medine köylerinden birinde sütanesi yanında bulunuyordu. Rasûlullah bizimle beraber yürüyerek oraya kadar gider, İbrâhim'i görür ve dönerdi."**¹²⁴

(116) Buhari, cihad, 49; Müslim, iman, 34; cihad, 58; E. Davud, menâsık: 41

(117) İbn-i Mace, talâk: 31

(118) Müslim, Kitab'ül-libas.

(119) Müslim, sayd ve zebâih: 57

(120) Betal'ül-Ebtal: 53

(121) Ebu Davud, cihad; Asrı saadet: II, 130

(122) Müslim, birr, 74; İ. Mace, edeb, 9; Müsned: IV, 362, 366

(123) Ebu Davud, cihad: 112

(124) Müslim, fedail: 63

Üsâme b. Zeyd (r.a.) diyor ki (Peygamberimiz'in âzadlı kölesi Zeyd'in oğludur): "Rasûlullah küçüklüğümde bir dizine beni, diğer dizine torunu Hasan'ı oturtur, bizi kucaklayarak şöyle duâ ederdi: Allâh'ım, ben onları seviyorum ve merhamet ediyorum, Sen de onlara merhamet et." Yolda rastladığı çocuklara selâm verir, onları hayvanına bindirir¹²⁵, onlarla şakalaşır. Bir defasında çocukları yarış yaparken görmüş, onlarla beraber koşmuştu.

Ashab'dan Câbir b. Semüre anlatıyor: "Bir gün Rasûlullah'ı evine giderken takibettim, yolda rastladığı bütün çocukları sevdi ve okşadı¹²⁶. Bir bedevî, Rasûlullah'ın çocukları sevdiğini görünce hayret etti ve: "Siz çocukları sever misiniz, biz çocukları katiyen sevmeyiz ve öpmeyiz." dedi. Buna karşı Rasûlullah: "Allah senin kalbinden merhameti yokettiyse ben ne yapabilirim?" buyurdu¹²⁷.

Bir harb esnasında, düşman çocuklarından birkaçının öldürülmüş olduğunu görünce, çok müteessir olmuştu. Sahâbiler: "Yâ Rasûlallah, bunlar müşrik çocukları değiller mi, niçin üzülüyorsunuz?" dedikleri zaman: "Çocukları öldürmeyiniz, her çocuk İslâm fıtrati üzere doğar. Anası, babası onu hıristiyan, yahûdi ve mecûsi yaparlar." dedi¹²⁸.

Bir gün Rasûlullah'a, kızı Zeyneb haber göndererek, çocuğunun ölmek üzere olduğunu bildirdi ve gelmesini rica etti. Rasûlullah: "Veren de, alan da Allah'dır, ecel değişmez, sabretsin." diye haber gönderdi. Fakat Hz. Zeyneb gelmesi için ısrar edince, ashâbıyla beraber gitti. Can çekişmekte olan çocuk kucağına verilince, gözleri yaşardı. Ashab: "Bu ne hâldir ey Allâh'ın Rasûlü?" dedikleri zaman: "Bu Allah tarafından kulların kalbine konmuş olan merhamettir. Allah merhametli kullarına merhamet eder." buyurdu¹²⁹.

CÖMERTLİĞİ

Ganîmetlerin beşte biri Rasûl-i Ekrem'in hissesi idi. Hayâtında şahsına âit olmak üzere akılları durduracak kadar ganîmet eline geçmişti. Meselâ sadece Huneyn gazâsında elde edilen ganîmetlerden, hissesine sekiz bin koyun, 4800 deve, 8 bin kıyye gümüş düşmüştü. Kendisine birçok kıymetli hediyeler gönderilirdi. Bu malları elinde tutsaydı ne kadar büyük bir servete sâhib olacağı kolayca takdir edilebilir. Fakat eline ne geçtiyse hepsini dağıttı. Sadece âilesinin bir senelik yiyeceğini ayırır, geri kalanını dağıtırdı. Çok zaman bunları da dağıtıp sene dolmadan bitirir, bâzan âilece açlık çektikleri zamanlar olurdu. Fakat bütün âileleri O'nun bu hayâtından memnundular. İlâ hâdisesinde kendinden boşanmaları hususunda serbest bıraktığı halde, Rasûlullah'ın yanında kalıp bu hayat tarzını tercih etmeleri bunun delilidir.

Şimdi O'nun insanı hayretlerde bırakan eşsiz cömertliğine birkaç misâl verelim:

H. Câbir: "Rasûlullah'dan ne istendiyse hayır demedi." diyor¹³⁰. Şâir Hassan b. Sâbit (r.a.) O'nun bu durumunu şu şiirinde ne güzel ifade

(125) E. Davud, Kitab'ül-Edeb.

(126) Asr-ı saadet, II, 125 (Müslim'den naklen)

(127) Müslim, fedail: 64

(128) Müsned: III, 345

(129) Buhari, cenâiz, 33; merdâ, 9; iman, 9; tevhid, 2; Müslim, cenâiz: 11

(130) Müslim, fedail: 56, 57

ediyor. Anlam olarak: "Ancak teşehhüdde (şahâdet getirirken) LÂ dedi (LÂ Arapçada hayır ve yok mânâsındır). Eğer teşehhüd olmasaydı ağzından hiçbir zaman lâ sözü çıkmayacaktı.

Eğer birisi bir şey ister de, o istenen şey yanında bulunmazsa: Sonra elime geçtiği zaman veririm, diye söz verirdi."¹³¹

Adamın biri: 'Ey Allâh'ın Rasûlü, infak et (dağıt, cömert ol), Allâh'ın seni fakir kılacağından korkma.'" demişti. Bu söz çok hoşuna gitti¹³².

Enes (r.a.) diyor ki: "Rasûlullah yarın için hiçbir şeyi saklamaz ve alıkoymazdı."¹³³

Cömertlikte o derece eşsizdi ki, elinde ihtiyacından fazla bir mal kaır da onu dağıtamazsa rahatsız olurdu. Ukbe b. Hâris rivâyet ediyor:

"Bir gün Rasûlullah bize ikindi namazını kıldırdıktan sonra, süratle safların arasından geçerek evine gitti. Bir müddet sonra geri döndü ve şöyle dedi: "Evde bulunan bir miktar altın hatırıma geldi. Elimde kaır korkusuyla hemen gidip onları dağıttım."¹³⁴

Ebû Zer (r.a.) diyor ki: "Bir gün Hz. Peygamber'le gidiyorduk. Uhud Dağını göstererek bana şöyle dedi: Ey Ebû Zer, şu Uhud Dağı altın olsa da bana verilse, üç günden fazla yanımda kalmasına gönlüm râza olmazdı. Ancak borcumu ödemek için ayırdığım hâriç."¹³⁵

Allâhu Teâlâ isterse O'nun için Mekke vâdisini altın yapacağını bildirmişti. Fakat O: "İstemem yâ Rabbi. Bir gün aç olayım, bir gün tok olayım. Aç olunca sabredeyim, tok olunca şükredeyim." demiştir¹³⁶.

Son hastalığı esnasında, Hz. Âişe'ye yanındaki altınları dağıtmasını söyledi, sonra kendinden geçti. Ayıldığı zaman hemen dediğini yapip yapmadığını Hz. Âişe'ye sordu. O da, kendisiyle meşgul olduğu için yanından ayrılamadığını söyledi. Bunun üzerine altınları getirtti ve: "Muhammed, yanında bunlar olduğu halde Rabbına kavuşursa, hâli nice olur?" dedi¹³⁷.

Bir kere Fedek reisi, Rasûlullâh'a dört deve yükü mal hediye göndermişti. Bunları sattırıp parasının bir kısmıyla bir yahûdiye olan borcunu ödedi. Artanını da dağıtması için Bilâl (r.a.)'e verdi ve onları dağıtmadan o gece eve gitmeyeceğini söyledi. Fakat Hz. Bilâl parayı verecek kimse bulamadı. Bundan dolayı Rasûlullah o geceyi mescidde geçirdi. Ertesi sabah Bilâl (r.a.) paraları dağıttığını haber verince Allâh'a şükrederek evine gitti¹³⁸.

Bir defasında Rasûlullâh'a bin dirhem gümüş getirilmişti. Bunları bir hasırın üzerine koydurdu ve bitinceye kadar dağıttı. Gelen kimseyi geri çevirmedi¹³⁹.

Bir kadın, Rasûl-i Ekrem'e bir elbise hediye etmişti. Zaten elbiseye de ihtiyacı vardı. Ashâbından birisi o elbiseyi sırtında görünce: "Yâ Rasûlâllah! O ne güzel elbise, onu bana giydirmez misiniz?" dedi. Çıkarıp elbiseyi o zâta verdi. Rasûlullah oradan ayrılınca sahâbiler o zâta çıktılar: "Biliyorsun ki O, kim ne isterse reddetmez. Halbuki görüyorsun ki Rasûlullâh'ın o elbiseye ihtiyacı vardı. Niçin istedin?" dediler. O zat da hâlis ve samimî niyetini şu şekilde belirtti:

(131) es-Şifa: I, 87

(132-133) Aynı yer.

(134) Buharî, ezan, 158; el-amel fi's-salat, 18; Nesai, sehv, 104; Müsned: IV, 384

(135) Buharî, istikraz, 3; Müslim, zekât: 31, 32

(136) Tirmizi, Zühd: 35

(137) Müsned: VI, 86

(138) Ebu Davud, harac, Babü kabûl-ü Hedâyâ'l Müşrikin.

(139) Es-Şifa: I, 86

"Rasûlullâh'ın vücûduna deĝen bir elbiseyi, kefen olarak kullanmak istedim. Belki Allah, o elbisenin hürmetine beni affeder ve maĝfiret eder diye düşündüm."¹⁴⁰

Rasûlullah, adamın birine bir vâdi dolusu koyun vermişti. O zat bu cömertlik karşısında hayretler içinde kaldı ve kavmine dönünce şöyle dedi: "Gidiniz müslüman olunuz, Muhammed fakirlikten korkmadan çok büyük ihsanlarda bulunuyor."¹⁴¹

O'nun bu cömertliği daha nicelerinin müslüman olmalarına sebep olmuştur.

Huneyn savaşından sonra, Safvan b. Ümeyye'ye tam üçyüz deve verdi. Bunun üzerine Safvan, müslüman olmak için istediği müddet dolmadan müslüman oldu ve şöyle dedi: "İnsanlar içinde en kızdığım Muhammed idi. Bugün nazarımda insanların en sevimlisidir."¹⁴²

Yine bir muhârebeden sonra, Hz. Abbas'a güçlkle taşıyabileceği kadar altın verdi¹⁴³.

Muavviz b. Afrâ, kızı ile Rasûlullâh'a taze salatalık göndermişti. O esnada Rasûlullâh'ın önüne Bahreyn'den gönderilen altın, gümüş ve ziynet eşyaları getirilmişti. Rasûlullah onlardan bir avuç alıp Afrâ'nın kızına verdi ve "Bunları ziynet olarak kullan." dedi¹⁴⁴.

Bir defasında ahabdan bâzıları gelerek, Rasûlullah'dan bazı şeyler istemişler, O da vermişti. Nihayet verecek bir şey kalmayınca, "Bir şey kalmış olsaydı, yine sizden esirgemezdim." dedi¹⁴⁵.

İslâm hukukuna göre, âzad edilmiş bir köle ölürse, malları eski efendisine kalır. Rasûlullâh'ın âzadlı bir kölesi vefat etmiş, mallarını O'na getirmişlerdi. O da bu malların hepsini ölen kölenin hemşehrisine verdi¹⁴⁶.

Mikdâd (r.a.) diyor ki: "İki arkadaşla beraber uzun müddet açlık çekmekten zayıfladık ve gözlerimizde fer kalmadı. Nihayet Rasûlullâh'a müracaat ettik. Bizi evine götürdü. Üç keçi verdi ve: **Bunların sütüyle kendinizi besleyin, buyurdu.**"¹⁴⁷

Nâdiroğullarından Muhayrik adında birisi ölürken, yedi tane güzide hurma bahçesini Rasûlullâh'a bırakmıştı. Bu bahçeler, Araplar için dünyanın en kıymetli mallarıydı. Rasûlullah bu bahçelerin hepsini umûmun istifadesine vakfetti. Gelirleri fakirlere dağıtırdı¹⁴⁸.

Rasûlullah, Câbir b. Abdillâh'a, "Bahreyn malı gelirse, şöyle şöyle (avucuyla işaret ederek üç avuç) vereceğim." diye söz vermişti. Fakat mallar gelmeden Rasûlullah irtihâl etti. Mallar gelince Hz. Ebûbekir: "Kimin Rasûlullah'da alacağı veya va'di varsa, gelsin alsın." diye nidâ ettirdi. Bunun üzerine Câbir geldi ve üç avuç para aldı¹⁴⁹.

Rabiât'ül-Eslemî (r.a.) evleniyordu. Fakat düğün ziyâfesinde verecek bir şeyi yoktu. Rasûlullah gidip kendi evindeki unu almasını söyledi.

(140) Buhârî, cenâiz, 28; Nesâî, zinet, 10; Müsned: V, 333

(141) Müslim, fedâil, 57, 58; Müsned: III, 108, 175, 259, 284

(142) Müslim, fedâil: 59

(143) eş-Şifa: I, 86

(144) Tirmizî, taharet, 59; Tefsiru sûre: 14 (1); Müsned: III, 125, 269

(145) Buhârî, Rikak, bab'üs -sabr an meharimillah.

(146) Müsned, III, 195; Asr-ı saadet: II, 178

(147) Asr-ı saadet: II, 81 (Müslimden naklen)

(148) El-İsabe, Muhayrik maddesi.

(149) Müslim, fedâil: 60

O da gidip aldı ve düğün yemeğini hazırladı. Halbuki o esnada Rasûlullâh'ın evinde o undan başka yiyecek yoktu¹⁵⁰.

Çok sevdiği kızı Hz. Fâtıma'nın ev işleriyle uğraşmaktan ve un değirmeni çevirmekten elleri yara olmuştu. Babasına gidip: "Harplerde birçok câriyeler alındı. Bana bir tane ver de ev işlerinde bana yardım etsin." dedi. (Başka bir rivâyette bunu söyleyen Hz. Ali'dir.) Buna karşı Rasûlullah: "Ben, daha suffe fakirlerinin ihtiyaçlarını karşılayamadım.

Onların birçok ihtiyaçları varken, size nasıl câriye verebilirim." diyerek isteklerini reddetti¹⁵¹.

Kendisinin ve yakınlarının mahrumiyeti karşılığında başkalarını tercih etmesi en büyük feragatkârlık örneği değil de nedir?

Rasûlullâh'ın ancak dört kişinin taşıyabileceği büyüklükte bir kazanı vardı. Öğle yemeği bu kazanda pişirilir, bütün suffeliler etrafında toplanarak, Rasûlullah'la beraber yemek yerlerdi. Bâzan o kadar kalabalık olurdu ki, Rasûlullah oturacak yer bulamaz, çömelerek yerd¹⁵³.

Bütün Arabistan'ın çeşitli yerlerinden devamlı misâfirler gelirdi. Bunlarla bizzat kendisi meşgul olur, evinde ne var ne yok onlara ikram eder, geceleri kalkıp bir ihtiyaçları olup olmadığını sorardı¹⁵⁴. Çok zaman ashâbın fakirlerini evine götürür yemek yedirirdi¹⁵⁵.

ZÜHDÜ (DÜNYAYA RAĞBET ETMEMESİ) VE KANÂATKÂRLIĞI

İnsanları dâimâ huzursuz eden; cemiyet hayatının candamarı olan fazilet ve feragatkârlık gibi bütün mânevî râbitaları ortadan kaldıran en büyük hastalık, hırs ve maddeye esir olmak değil midir? Bütün gâyesi, himmeti ve düşüncesi, mal, mülk, madde, lüks ve gurur olan fertlerden meydana gelen cemiyetlerin, bir insan cemiyeti olmaktan ne kadar uzaklaştıklarını görüyoruz. Menfaatleri uğruna birbirlerine canavarlar gibi saldırıyorlar. Böyle hasta bir cemiyetin ilâcı, Kâinâtın Efendisi'nin yaşayışını örnek alan, rûhî, mânevî hazları ve âhireti dünyaya değişmeyen fertler yetiştirmektir.

O, bütün Arap yarımadasının malları sel gibi kendisine aktığı halde bunlara zerre kadar ehemmiyet vermiyor, eline geçen her şeyi bir gün bile yanında tutmadan hemen dağıtıyor, ümmetinden en fakir birinin yaşayışı gibi hayat sürüyordu.

Allâhu Teâlâ bütün dünya nimetlerini O'na arzetmişti. Bir gün Cebrâil (a.s.) geldi ve: "Yâ Muhammed! Cenâb-ı Hak sana selâm ediyor. İsterse O'nun için şu dağı altına çevireyim diyor, ne dersin?" dedi. Şu

(150) Müsned: IV, 58

(151) Müsned: I, 79

(153) Ebu Davud, kitab-ul et'ime; Asr-ı saadet.

(154) E. Davud, kitab-ul edeb.

(155) Asr-ı saadet, II, 81 (Müslimden naklen).

cevabı verdi: "İstemem. Bu dünya, evi olmayanların evi, malı olmayanların malıdır. Dünya malını akılsızlar toplar."¹⁵⁶

Bir hadîs-i şeriflerinde buyuruyorlar ki: "Allâhu Teâlâ, dilersem benim için Mekke vâdisini altına çevireceğini va'detti. Ben de: İstemem yâ Rabbi, bir gün aç olayım, bir gün tok olayım. Aç olduğumda sabredeyim, tok olduğumda şükredeyim, dedim."¹⁵⁷

"Allâh'ım! Muhammed âilesinin rızkını, yetecek kadar ihsan eyle." diye duâ ederdi¹⁵⁸.

Dünya nimetleri bu kadar önüne serildiği halde, vefat ettiğinde zırhı, bir yahûdide rehin olarak bulunuyordu. Yahûdiden aldığı bir miktar buğday karşılığında, zırhını rehin olarak bırakmıştı¹⁵⁹.

Ömer b. Hâris diyor ki: "Rasûlullah vefat ettiği zaman evinde bir raf üzerinde yarım ölçek kadar bir arpadan başka hiçbir yiyecek yoktu."¹⁶⁰ Bir gün Hz. Âişe, yeğeni Urve'ye şöyle demişti: "Ey kızkardeşimin oğlu, bâzan Rasûlullâh'ın evinde devamlı iki ay ateş yanmadığı olurdu."

Urve (r.a.) sordu: "Peki teyzeciğim bu müddet içerisinde ne yerdiniz?" Hz. Âişe cevap verdi: "Su ve hurma. Bâzan da bâzı komşular süt getirirlerdi."¹⁶¹

Rasûlullah ve âilesi çok geceyi, akşam yemeği yemeden geçirirlerdi¹⁶². Âileleri, Rasûlullâh'ın hayâtı boyunca peşpeşe üç gün buğday ekmeği ile doymadılar. (Başka bir rivâyette: İki gün peşpeşe arpa ekmeği yemediler, şeklidir. Tabii ki olmadığından yiyemiyorlar.)¹⁶³ Hz. Âişe: "Rasûlullah hayâtı boyunca günde iki defa ekmele zeytinyağı yemedi." diyor¹⁶⁴.

Süheyl b. Sa'd'e: "Rasûlullah has ekmeğe yer miydi?" diye sordular. "Peygamberliği boyunca irtihâline kadar aslâ has ekmeğe yüzü görmedi." diye cevap verdi¹⁶⁵.

Enes (r.a.): "Rasûlullah hiçbir zaman yüksek sofrada ve salata gibi iştah açıcı yiyeceklerle süslenmiş bir sofrada yemek yemedi. (Yemeği yere serilen bir meşin örtü üzerinde yerlerdi.) Çörek ve kuzu etinin yüzünü bile görmedi." diyor¹⁶⁶.

Eve geldiği zaman zevcelerine: "Yiyecek bir şey var mı?" diye sorar. "Yok" derlerse: "Ben zâten oruca niyet etmişim." derdi (tabii nâfile oruca)¹⁶⁷.

Bir gün adamın biri O'ndan yiyecek istemişti. Zevcelerinden birine yiyecek vermesi için haber gönderdi. O da, evde sudan başka bir şey

(156) Müsned: I, 242, 258, 300, 301, VI, 71

(157) Tirmizi, zühd: 35

(158) Müslim, rekâf: 19

(159) Buhari, rikak, 17; Müslim, zühd, 18, 19; zekât, 126; Tirmizi, zühd: 38.

(160) Buhari, vesâyâ, 1; meğazi, 83; cihad, 61, 86; hums, 3; Müslim, vasiyye, 18; İ. Mace, vesâyâ: 1

(161) Buhari, hibe, 1; rikak, 17; et'ime, 6, 41; Müslim, 28, 30, 31; Tirmizi, kıyame, 34; Müsned: I, 164

(162) İbni Mace, et'ime, 49; Müsned: I, 255, 374

(163) Müslim, zühd, 22; Buhari, iman, 22; et'ime, 23, 27; rikak, 17; Nesai, duhaya: 37

(164) Müslim, zühd: 29

(165) Buhari, et'ime, 22, 23; İbni Mace, et'ime: 44

(166) Buhari, et'ime, 8; rikak, 16; Tirmizi, et'ime, 1; zühd, 38; İbni Mace, et'ime, 20; Müsned: III, 130

(167) Buhari, Kitab'ul Edeb.

olmadığını bildirdi. Diğer zeycesine haber gönderdi, ondan da aynı cevabı aldı¹⁶⁸.

Hz. Ömer, kendi hilâfeti zamanında müslümanların zenginleşip, refah ve lükse daldıklarını görünce şöyle derdi: "Size ne oluyor ki? Ben Rasûlullâh'ın bir gün boyunca karnını doyuracak âdi bir hurmayı bile bulamadığı zamanları gördüm."¹⁶⁹

Hz. Peygamber'in yatağı, içi hurma lifleri ile dolu bir deriden ibaretti¹⁷⁰. Halbuki O'nun zamanında, O'nun sâhip olduğu memleketlerin onda birine sâhip olan bir devlet reisi dahi ipekler ve kuştüyü yataklar içinde yüzüyorlardı.

Abdullah b. Mes'ud (r.a.) anlatıyor: "Bir gün Rasûlullah uyuduğu hasırın üstünden kalkınca baktım ki, hasır yan tarafında ve yüzünde izler bırakmış: Ey Allâh'ın Rasûlü, sizin için bir yatak edinsek, dedim. Benim dünya ile ne işim var? Ben dünyada, bir ağacın gölgesinde dinlenip, sonra orayı terkederek yoluna devam eden bir yolcu gibiyim. (Yâni dünya geçici bir konak yeridir.) dedi."¹⁷¹

İlâ hâdisesi esnasında Rasûlullah, hanımlarından ayrı olarak yaşarken, Hz. Ömer ziyâretine gitmişti. Odasının o zamanki halini şöyle tasvir ediyor: "Rasûlullah bir hasır üzerine yaslanmış, üzerine cübbesini çekmişti. Üzerinde bu cümmeden başka bir şey yoktu. Hasır böğründe iz yapmıştı. Odanın köşesinde bir ölçek kadar buğday, bir o kadar arpa, başucunda da bir pösteki vardı. Bu manzara karşısında kendimi tutamayıp ağlamağa başladım. Niçin ağladığımı sordu: Ey Allâh'ın Rasûlü, nasıl ağlamayayım. Şu hasır böğrünüzde iz yapmış, işte her şeyiniz şu insana hüzün veren odacığınız. İçinde şu gördüklerimden başka bir şey yok. Kayserler ve Kısralar (İran ve Roma hükümdarları) nimetler içinde yüzerlerken, sen Allâh'ın Peygamberi olduğun halde böyle bir hayat geçiriyorsun, dedim. O zaman: Ey Ömer! Dünya nimetleri onların, âhîret saâdeti ve nimetleri de bizim olmasına râzı değil misin? buyurdu."¹⁷²

Rasûlullâh'ın hanımı Hz. Hafsa diyor ki: "Rasûlullâh'ın yatağı kıldan dokunmuş bir keçe idi. İkiye katlardık, onun üzerinde yatardık. Bir gece yumuşak olsun diye dörde katlamıştım. Sabah olunca: Yatağımı niçin böyle yaptınız? Yumuşaklığı bu gece benim namaza (teheccüde) kalkmama mâni oldu. Onu eski hâline getirin, dedi."¹⁷³

Hz. Âişe, Ebû Bürde (r.a.)'ye, kalınca bir Yemen kumaşından dokunmuş bir cübbe ile bir keçe örtü göstererek: "Vallâhi Rasûlullah bu ikisinin içinde vefat etti." dedi¹⁷⁴.

Kendi âile ve yakınlarına da bu sâde yaşayışı öğretirdi. Bir gün Hz. Fâtıma'nın bileğinde altın bir bilezik gördü. "Ey Fâtıma! İnsanlar, Peygamber'in kızının kolunda ateşten bir zincir var desinler, buna gönlün râzı olur mu?" dedi. Bunun üzerine Hz. Fâtıma o bileziği sattırarak, parasıyla bir köle satınalıp âzâd etti. Rasûlullah bunu haber alınca: "Allâh'ım, Fâtıma'yı ateşten kurtardığın için Sana şükürler olsun." dedi¹⁷⁵. Kadınlara ziynet takmak helâl olduğu halde, kızını, ziynetini

(168) Asr-ı saadet, II, 106 (Müslimden naklen)

(169) Müslim, zühd, 34, 35; Tirmizi, zühd, 39; İbni Mace, zühd, 10; Müsned: I, 24

(170) Buhari, rikak, 17; E. Davud, libas, 42; Tirmizi, libas, 27; Müsned: I, 84, 93

(171) Riyaz'üs-Salihin tercemesi, I, 515 (Diyanet yayınları); Tirmizi, zühd: 44

(172) Müslim, talak: 30

(173) eş-Sifa: I, 110

(174) Müslim, libas: 34

(175) Betal'ül Ebtal: 25

tasadduka teşvik ediyor. İşte O'ndan böyle ders alan sahâbiler, târihte eşi görülmemiş feragat ve diğergâmlık örnekleri verdiler. O, dünyayı, âhret için erzak elde edilecek bir tarla olarak vasıflandırmıyordu. Fakat bütün bunların yanında hıristiyanların yaptığı gibi, aşırı zühd ve nefse eziyetten menediyordu. İslâm'da ruhbâniyet (dünya lezzetlerinden ve insanlardan alâkayı kesme) olmadığını ilân ediyordu (Bkz. Müsned, VI, 226). Çünkü O'nun ahlâkı Kur'an'dı. Kur'an'da ise: "Allâh'ın helâl kıldığı temiz şeyleri haram kılarak, haddi aşmayın." (Mâide: 87) buyurulmaktadır. Ashâbından bâzıları insanlardan uzaklaşıp devamlı ibâdet etmek istemişler, bâzıları kadınlara yaklaşmamağa, bâzıları devamlı oruç tutmağa yemin etmişler, bâzıları ibâdet etmek için hanımlarını ihmâl etmişlerdi. Bütün bunları şiddetle menetti: "Allah'dan en çok korkanız benim. Böyle iken gece hem uyur hem namaz kılarım. Bâzan oruç tutar, bâzan iftar ederim ve kadınlarla evlenirim. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir." buyurdu (Buhârî, Nikâh, 1). Zâten fazilet, her şeyde haddi aşmadan orta yolu tâkib edebilmektir.

TEVÂZUU (ALÇAK GÖNÜLLÜLÜĞÜ)

Herkese karşı mütevâzı davranırdı. Gösteriş ve tekellüften son derece uzak idi. Târihte birçok muzaffer kumandanlar, ıslâhatçılar ve devlet adamları gelip geçmiştir. Fakat çok zaman zafer sarhoşlukları içinde kendilerini gurur ve kibire kaptırmışlardır. En zor şey zafer ânında tevâzu gösterebilmektir. Rasûlullah ise, bir yandan eşsiz zaferler kazanıyor, bir yandan da eşsiz tevâzu örnekleri veriyordu.

Allâhu Teâlâ O'nu, "Hükümdar peygamber" veya "Kul peygamber" olmak arasında muhayyer bırakmış. O "Kul peygamber" olmayı tercih etmişti. Allâhu Teâlâ da bu tevâzuuna karşı O'nu, kıyâmet günü insanların şefâatçısı yaptı¹⁷⁷.

Meşhur Hâtem-i Târ'nin oğlu Adiyy, Mekke'ye Rasûlullâh'ı ziyârete gelmişti. Gelirken bir hükümdarla karşılaşacağını zannediyordu. Çünkü bütün Arabistan Rasûlullâh'ın emri altına girmişti. Medine'ye gelince Rasûlullah onu evine dâvet etti. Yolda giderlerken, Rasûlullah uzun müddet, ayakta bir ihtiyar kadının ihtiyaçlarını bizzat dinledi. Eve vardıklarında, Adiyy'i içi lif dolu deriden bir minder üzerine oturttu. Kendisi de yere oturdu. Bu mütevâzı davranışları gören Adiyy içinden: "Vallâhi bu bir hükümdar olamaz. Ancak olsa olsa bir peygamber olur." diye düşünüyordu¹⁷⁸.

Mekke'nin müslümanlar tarafından fethedildiği gün, muzaffer bir kumandan olarak Mekke'ye girerken başını o kadar önüne eğmişti ki, neredeyse başı bindiği hayvanın semerinin önüne degecekti¹⁷⁹.

Bir gün elinde bir baston olduğu halde ashâbının yanına gelmiş, onlar da hürmeten ayağa kalkmışlardı. "Acemlerin birbirini ta'zim ederek ayağa kalktıkları gibi yapmayın. Ben de sizin gibi yiyen, içen, gezen, oturan bir kulum." buyurdu¹⁸⁰.

Meclislerde kendisi için husûsî yer ayırttırmazdı. Başkalarına da böyle yapmalarını emrederdi. Bir meclise girdiğinde nerede boş bir yer bulursa oraya otururdu¹⁸¹.

(177) Eş-Şifa, I, 100-101; Müsned: II, 231

(178) Betal-ül ebtal: 30-31

(179) eş-Şifa: I, 102

(180) eş-Şifa: I, 101

(181) eş-Şifa: I, 123, 124

Methedilmekten katiyen hoşlanmazdı. Bir gün Âmiroğulları'ndan bir heyet geldi ve: "Sen bizim seyyidimiz (efendimiz) sin" diyerek söze başladılar. "Seyyid ancak Allah'tır." cevabını verdi. Bu sefer: "Sen bizim en faziletlimizsin." dediler. O zaman: "Ne söyleyecekseniz söyleyin, fakat şeytana âlet olmayın." buyurdu¹⁸².

Bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyuruyorlar: "Hıristiyanların peygamberleri Hz. İsa'ya methetmekte aşırı gittikleri gibi, beni methetmekte hadde tecâvüz etmeyin. Ben bir kulum. Bana Allâh'ın kulu ve peygamberi deyin."¹⁸³

Yine buyurdu: "Beni diğer peygamberlerden üstün tutmayın."¹⁸⁴

Dâimâ hastaları ziyâret eder, kaba ve yünden dokunmuş elbiseler giyer, ashâbını evlerinde ziyâret eder, icâbında eşeğe binmekten çekinmezdi. (Halbuki gururlu kişiler eşeğe binmekten çekinirler.)¹⁸⁵

Beni Kureyza üzerine harbe gidildiği gün, yuları hurma lifinden yapılmış bir eşeğin üzerine binmişti¹⁸⁶.

Medîne'nin etrafına hendek kazılırken elinde kazma kürek, elbiseleri toz toprak içerisinde ashâbıyla beraber çalışmıştır.

Misâfirlerini bizzat kendisi ağırlar, hizmetlerini görürdü. Necâşi'nin gönderdiği heyete kendisi hizmet ediyordu. Ashâbı: "Ey Allâh'ın Rasûlü, onlara biz hizmet edelim, siz rahatınıza bakın." dediklerinde: "Onlar bizim arkadaşlarımıza (Habeşistan'a hicret eden sahâbîlere) yardım ve ikram ettiler. Ben de onlara ikram etmekten hoşlanıyorum." dedi¹⁸⁷.

Kendi hanımlarının ev işlerine ve ashâbının işlerine de dâimâ yardımcı olurdu. Habbab b. Eret'i vazifeli olarak bir yere göndermişti. Habbab'ın evinde başka erkek yoktu. Kadınlar ise, keçileri sağmayı bilmiyorlardı. Rasûlullah her gün Habbab'ın evine gider, keçileri sağardı¹⁸⁸.

Aklında eksiklik olan bir kadın gelip: "Ey Allâh'ın Rasûlü, sana arzedeceğim gizli bir ihtiyacım var." demişti. Kadınla تنها bir yere çekildiler ve kadını sözleri bitinceye kadar dinledi¹⁸⁹.

Hız. Aîşe'ye: "Rasûlullah evde ne yapardı?" diye sordular: "Âilelerine yardım ederdi. Ev işlerini görürdü. Elbiselerini diker ve yamar, hayvanları sağlar, doyurur, evi süpürür, ayakkabısının söküklerini kendi diker, ezan okununca da hemen namaza çıkardı." diye cevap verdi¹⁹⁰. Pazardan aldığı şeyleri evine kendisi taşır, "Bir şeyi taşımağa, sâhibi daha lâyıktır." buyururdu¹⁹¹.

Kendisine seslenenlere: "Lebbeyk (buyurun mânâsına)" diye cevap verirdi¹⁹².

Bir gün huzûruna giren bir adam titremeğe başlamıştı. Adama şöyle dedi: "Sâkin ol, ben bir hükümdar değilim. Kureys'ten, kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum."¹⁹³

Câbir b. Abdillâh (r.a.) anlatıyor: "Medîne'de bir yahûdi vardı.

Hurmaların hasat zamanına kadar bana borç verirdi. Bir yıl hurmalar

(182) Ebu Davud, edeb, 9; Müsned: III, 241

(183) eş-Şifa: I, 101

(184) Buhari, enbiya, 35; Müslim, fedail, 159; eş-Şifa: I, 102

(185) Tirmizi, cenâiz, 32; İbn-i Mâce, et'ime, 49; ticarât, 66; zühd: 16

(186) eş-Şifa: I, 102

(187) eş-Şifa, I, 99; Nesai, Kitab'ul Mesacid; Asr-ı Saadet: II, 99

(188) Asr-ı Saadet, II, 99 (Müsnedden naklen)

(189) Müslim, fedail, 76; E. Davud, edeb. 12; Müsned, III, 285; eş-Şifa: I, 102

(190) Buhari, nafakât, 8; ezan, 44, edeb, 40; Tirmizi, kıyâme, 45; Müsned: VI, 49

(191) Hayat'üs Sehabe 3. 162-163

(192) Aynı eser 3. 158.

(193) İbn-i Mâce, et'ime: 30

iyi mahsûl vermedi. Yahûdi borcunu istemeğe gelince, verecek bir şey bulamadım. Tehir edip biraz daha müsâade etmesini rica ettim. Yahûdi kabûl etmiyordu. Rasûlullah durumdan haberdar olmuş, ben yahûdiyle konuşurken ashâbından birkaç kişiyle beraber bahçeme geldi. Yahûdiden borcun tehirini rica etti. Yahûdi yine kabûl etmedi. Rasûlullah bahçede biraz dolaştı. Dönüp yine yahûdiyi iknaya uğraştı. Fakat o yine diretiyordu. Ben Rasûlullâh'a hurma ikram etmiştim. Onları yedikten sonra çardakta biraz uyudu. Uyandıktan sonra yahûdi ile üçüncü defa konuştu. Yahûdinin ısrar ettiğini görünce, bana: Câbir! Hurmayı toplama, borcunu öde, buyurdu. Allah mu'cize olarak öyle bir bereket ihسان etti ki, borcumu ödedikten sonra hurmalar arttı da."¹⁹⁴ Bir dostunun meselesini halletmek için bu kadar uğraşması, O'nun bahçesinde uyuması, çâresiz kalınca ona borcunu ödemesini emretmesi tevâzuundan ileri gelen hareketlerdir.

HAYÂSİ VE İFFETİ

İnsanı insan yapan, hayvanlardan ayıran sıfatlardan biri de hayâ ve iffettir. Hayâ iman alâmetidir. Rasûlullah bu güzel huylarda da zirvede idi.

Ebû Saîd (r.a.) diyor ki: "Rasûlullah hayâ yönünden köşesinde oturan bâkire bir kızdan daha utangaçtı. Bir şeyden hoşlanmazsa, biz onu yüzünden anlardık. (Yâni yüzü kızarırdı. Fakat suçunu o kimsenin yüzüne vurmazdı)."¹⁹⁵

Adamın birinin yüzünde sarı bir leke gördü. Ondandır istikrah etti, fakat adama bildirmede. Adam gidince: "Buna söyleseydiniz de yüzünü yıkasaydı ya." dedi¹⁹⁶.

Enes (r.a.) diyor ki: "Rasûlullah sövücü, kötü söz söyleyici, lânet edici değildi. Birimize kızdığı zaman: Ey alını toprak olasıca, derdi."¹⁹⁷ Bu söz duâdır. Çok namaz kılıp, çok secde ederek alını toprağa değsin demektir.

Hayâtı boyunca en öfkeli zamanlarda dahi, ağzından çirkin bir söz duyulmamıştır.

Herhangi bir kimseden hoş gitmeyecek bir söz işitecek olursa (şahıs belirtmeden): "Bir kavme ne oluyor ki, şöyle şöyle diyorlar." diyerek, imâ yoluyla ikaz ederdi¹⁹⁸.

Hiz. Âişe: "Rasûlullâh'ın bir kimseye sövdüğünü veya kötü söz söylediğini duymadım." diyor¹⁹⁹. Bir şahsı âilesinden daha iyi kim bilebilir ki? Yine Hiz. Âişe diyor ki: "Rasûlullah, nikâhlısı veya câriyesi hariç, hiçbir kadına elini dokundurmamıştır²⁰⁰. Kadınlardan biat alırken de tokalaşmaz, sadece sözle biat alırdı."²⁰¹

(194) Buharî, et'ime, 41; buyu', 51; İbnî Mace, sadakât: 20

(195) Buharî, edeb, 72, 77; menakıb, 23; Müslim, fedâil, 67; İ. Mace, zühd: 17

(196) Müsned, III, 133, 60; es-Şifa, 1, 91; Hayat'üs Sahabe: III, 150

(197) Buharî, edeb, 38, 44; Müsned: II, 126, 144, 158, VI, 309

(198) Ebu Davud, edeb, Bubu hüsnî'l İgre; es-Şifa: I, 91

(199) İ. Mace, libas: 1

(200) Buharî, ahkâm, 49; Tirmizî, tefsir-u Süre; 20; Müsned: VI, 153

(201) Buharî, C: IV, 126, VI, 178

ALLAH KORKUSU VE İBÂDETLERE RAĞBETİ

Ma'rifetullah'da, mahlûkatın içinde en ileri derecede bulunan Rasûlullah, Allâh'a ibâdet ve kulluk etmekte de, herkesi geçiyordu. Hiçbir an, Allah'dan gâfil olmadı. "Kalbi bir lâhza Allâh'ı zikirden geri durmamıştır."²⁰³ Yatarken, kalkarken, yerken, içerken, giyinirken, yola çıkarken, hayvanına binerken, yolda yürürken, evine girip çıkarken, ashâbıyla konuşurken, harbederken, yatağında bir taraftan diğer tarafa dönerken, hülâsa hayatının her ânında ve her safhasında, zikir ve duâ ile meşgul olmuştur. Bütün bu duâları kelimesi kelimesine tesbit edilerek, hadis kitaplarında bize kadar ulaştırılmıştır.

Günde yüz defa tevbe ve istiğfar ettiğini söylerdi²⁰⁴.

Onun kulluk ve ibâdetindeki dikkat edilmesi gereken asıl önemli nokta, dünya ve âhiret işlerini en güzel bir şekilde bağdaştırmasıdır.

Günlerini üçe ayırırdı. Birinci kısmını âilesi ve istirahati için, ikinci kısmı ümmetiyle meşgul olmak için, üçüncü kısmını da ibâdet için. Ümmetine ayırdığı vakit yetmezse, istirahati ve âilesi için ayırdığı vakitten ahr, ibâdet için ayırdığı vakitten katiyen eksiltmezdi²⁰⁵.

Ne ümmetiyle ve dünya işleriyle meşgüliyeti ibâdetinden alıkoyar, ne de ibâdeti ümmetinin ve dünyanın işlerini tedvire mâni olurdu. O bir taraftan ümmetinin her meselesiyle bizzat meşgûl oluyor, Kur'an-ı Kerim'i ve dinî hükümleri öğretiyor, onları mükemmel bir şekilde irşad ediyor, müşküllerini hallediyor, icâbında vahiy gelmeyen hususlarda, ashâbıyla istişâre ediyor, aynı zamanda bir âile reisi olduğundan, âiledeki mükellefiyetlerini tam mânâsıyla yerine getiriyor. Diğer taraftan kuvvetli bir İslâm devletinin temellerini atarak, dünyaya meydan okuyor, savaş taktikleri hazırlıyor, hülâsa bir mürşid, bir devlet reisi, bir kumandan, bir âile reisi olarak yapması icâbeden bütün işleri bizzat eksiksiz yerine getiriyor. Bütün bunlarla beraber, en mükemmel ve başkalarının yapmağa muktedir olamayacakları bir şekilde ibâdet ediyor, çok geceler ibâdetle sabahladığı oluyordu.

Bâzan o kadar çok namaz kılıyor ki, ayakları şişiyor, "Allah senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını affettiği halde niçin bu kadar çok ibâdet ediyorsun?" denildiği zaman: "Allâh'ıma şükreden bir kul olmayayım mı?" diyordu²⁰⁶.

Gece namazlarında, bâzan çok uzun sûreler okurdu. Avf b. Mâlik anlatıyor: "Bir gece Rasûlullah'la beraberdim. Misvak kullanarak abdest aldı ve namaza durdu. O'nunla beraber ben de başladım. Bakara sûresinden okumağa başladı. Rahmet âyetleri geldikçe durup; Allah'tan rahmet niyaz ediyor, azab âyetleri geldikçe azâbından koruması için yalvarıyordu. Bakara sûresi bitince rûkûya gitti ve ayakta durduğu kadar da rûkûda durdu: Azamet, mülk ve ceberût sâhibi Allâh'ı tesbîh ederim, duâsını tekrar etti. Sonra secdeye gitti. Bir o kadar da secdede durdu. Aynı duâyı tekrar etti. Sonra her rek'atta birer sûre okumak sûretiyle Âl-i İmran, Mâide ve Nisâ sûrelerini de okuyarak namazını tamamladı. (Mâide sûresinin sonuna kadar bu dört sûre, hemen hemen

(203) Buhari, tefsir-u sûre, 2 (35); Müslim, misafiriin: 139

(204) Müslim, zikr, 41; E. Davud, vitr, 26; İ. Mace, edeb, 57; Dârimi, rikak: 15

(205) eş-Şifa: I, 123

(206) Buhari, teheccüd, 6; tefsir-u sûre48 (2): Müslim, münâfıkın, 79-81; Tirmizi, salât: 187; Nesai, kıyâm'ül-Leyl, 17; İ. Mâce, ikâme: 200

Kur'an'ın dörtte biri kadardır. Dört rek'atta bu kadar yer okunmuş oluyor)."207

İbn-i Mes'ud (r.a.) anlatıyor: "Bir gece Hz. Peygamber'le beraber namaz kıldım. O kadar uzun müddet ayakta durdu ki az kalsın sabredemeyip oturacaktım."208

Hz. Âise (r.a.) diyor ki: "Rasûlullâh'ın amelleri devamlı idi. O'nun yaptığı ibâdetlere hanginiz tâkat getirebilirsiniz? Bâzan o kadar pespeşe oruç tutardı ki hiç iftar etmeyecek sanırdık."211

Abdurrahman b. Avf (r.a.) şöyle diyor: "Rasûlullah bir gün odasına girip secdeye kapandı. Secdede o kadar çok kaldı ki biz O'nu vefat etti zannettik. Ben yanına yaklaşıncaya, başını secdeden kaldırıp: **Sen kimsin?** diye sordu. Ben de: **Abdurrahman**, dedim. **Burada ne yapıyorsun?** diye sordu. **Ey Allâh'ın Rasûlü**, o kadar uzun müddet secdede kaldınız ki, sizin vefat ettiğinizi zannettik, dedim. **Buyurdu ki: Bana Cebrâil** (a.s.) gelip, **Allâhu Teâlâ'nın** şöyle dediğini söyledi: **Kim sana salât ederse, Ben de ona salât ederim. Kim sana selâm ederse, Ben de ona selâm ederim. Ben de ümmetime olan bu lütfundan dolayı secde ettim.**"212

Abdullah b. Şihir anlatıyor: "Bir gün Rasûlullâh'ın yanına gittim. Namaz kılıyordu. (Haşyetten) Göğsünden kaynakayan tencerenin çıkardığı ses gibi bir ses geliyordu."213

En ağır hastalıkları esnasında, hattâ düşmanla harbederken dahi, namazını terketmemiştir. Yalnız birkaç harb esnasında namaz vakti, savaş iyice kızıştığı için namazlarını kazâya bırakmıştır. Harplerin birçoğunda ashâbiyla beraber havf (korku) namazı kılmışlardır. (Havf namazının nasıl kılındığına dair bilgi edinmek için, hadis ve fıkıh kitaplarının Salâtü'l-Havf bölümlerine müracaat edilmelidir.)

Çok zaman ağlardı ve şöyle derdi: "Ben sizin görmediklerinizi görüyor, işitmediklerinizi işitiyorum. Semâ (Allah korkusundan ve üzerindeki meleklerin çokluğundan) gıcırdadı (inledi). Nasıl inlemesin ki, semâda dört parmak genişliğinde boş yer yoktur. Allâh'a ibâdet halinde olan meleklerle doludur. Siz benim bildiklerimi bilseydiniz, az güler, çok ağlardınız. Yataklarınızda kadınlarınızdan lezzet alamazdınız. Keşke, kesilip de yok edilen bir ağaç olsaydım diye temenni ederdiniz."215

Bir gün **Ebü Bekr** (r.a.): "Ey Allâh'ın Rasûlü, bakıyorum ihtiyarladınız." dedi. **Rasûlullah**: "**Beni, Hud, Vâkıa, Mürselât, Nebe'** ve **Tekvir sûreleri ihtiyarlattı.**" buyurdu216. (Bu sûrelerde ekseriya kıyamet sahneleri ve Allâh'ın azâbının şiddeti anlatılmaktadır.) **Rasûl-i Ekrem**, bir gün **Abdullah b. Mes'ud'dan** Kur'an okumasını istedi, **Abdullah**: "Bu Kur'an sana indirildiği halde, ben onu sana nasıl okurum?" deyince: "**Ben başkasından dinlemeyi severim.**" dedi. Bunun üzerine Hz. **Abdullah** okumağa başladı. **Abdullah** (r.a.) daha sonra bu hâdiseyi anlatırken şöyle diyor: "**Her ümmetten bir şâhid getirdiğimiz, seni de onlar üzerine şâhid getirdiğimiz zaman, halleri nice olur meâlindeki**"217 âyeti okurken

(207) E. Davud, salât, 147; Nesai, tatbık 12, 25, 73, 86; Müsned, V, 388, 397, 400, 401

(208) Müslim müsafirin 204; İ. Mace, ikâmet, 200; Müsned: I, 385, 397, 415, 440.

(211) uharî, saym, 64; Müsned: IV, 55

(212) Müsned: I, 191 V, 393

(213) eş-Şifa: I, 113

(215) Tirmizi, zühd, 9; İ. Mace, zühd: 19

(216) Tirmizi, tefsir-u sûre: 56 (6)

(217) Nisa sûresi: 4/41

bir de baktım Rasûlullâh'ın gözlerinden yaşlar akıyor."²¹⁸ Vazifesinin azameti ve insanlığın o günkü hâlini tahayyül etmesi onu ağlatmıştır. Bir bulut görünce kaygılanır, yüzünün rengi değişir, telâş alâmetleri gösterirdi. Yağmur yağmağa başlayınca ise ferahlardı. Hz. Âişe, niçin böyle telâşlandığını sorunca, şöyle demişti: "Hud kavminin başına gelen felâkete uğramayacağımızı nereden biliyorsun? Onlar bir bulut görmüşler de, yağmur yağacak diye sevinmişlerdi. Fakat Allah o buluttan tepelerine azab yağdırdı."²¹⁹

Osman b. Maz'un vefat edince, kadının biri: "Allâh'ın rahmeti üzerine olsun ey Osman! Allâh'ın lûtfuna mazhar oldun." demişti.

Rasûlullah: "Bunu nereden biliyorsun?" diye sordu.

Kadın: "Ey Allâh'ın Rasûlü, Allah onu lûtfuna mazhar etmeyip de kimi edecek?" diye cevap verdi. O zaman Rasûlullah buyurdu ki:

"Ben de onun, Allâh'ın lûtfuna mazhar olmasını ümid ve arzu ederim. Fakat peygamber olduğum halde ben dahi bana nasıl muâmele edeceğini bilemem."

Bunun üzerine kadın, bundan sonra kimse hakkında tezkiye edici söz söylememeye yemin etti²²⁰.

GÜLERYÜZLÜLÜĞÜ, İNSANLARA GÜZEL MUÂMELESİ VE MUÂŞERETİ

O, insanların arasına karışır, onlarla düşüp kalkar²²¹, dertlerini dinler, müşküllerini halleder, ihtiyacı olanlara yardım eder, isterse köle olsun, içtimâî seviyesi düşük insanların dâvetlerine icâbet eder, ashâbını evlerinde ziyâret eder, cenâzeleri teşyi' ederdi. İcâbında haddi aşmamak şartıyla ashâbıyla şakalaşır. Bir taraftan bir devlet reisi olarak devlet idaresinin bütün yükünü omuzlarında taşıırken, aynı zamanda ümmetin herhangi bir ferdi gibi onların arasına karışıyor, her meselelerini hallediyor, dert ve sevinçlerine ortak oluyordu. Bilhassa gönüllerini hoş etmek için fakirlerle daha çok düşüp kalkıyordu. İnsanların hepsine güzel yüzle ve yumuşaklıkla muâmele eder, O'nunla karşılaşan ve konuşan herkes hayran olurdu.

Hız. Âişe diyor ki: "Rasûlullah'dan daha güzel ahlâklı kimse görmedim. Ashâbından veya âilesinden birisi O'na seslenirse **LEBBEYK** (buyrun, emrinize âmâdeyim mânâsına gelir) diye cevap verirdi."²²²

Abdullah b. Hâris: "Rasûlullah'dan daha güler yüzlü kimse görmedim." diyor²²³.

Câbir b. Abdillâh da: "İslâm'a girdiğimden beri hiçbir vakit, Rasûlullah beni huzûruna girmekten menetmedi. Beni nerede görse muhakkak gülümserdi." diyor²²⁴.

Bir âyet-i kerîmede, O'nun insanlara güzel muâmelesi şöyle ifade ediliyor: "Sen (ey Muhammed) Allâh'ın rahmetinden dolayı, onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı yürekli olsaydın onlar muhakkak etrafından dağılıp gitmişlerdi bile."²²⁵

(218) Buhârî, tefsir-u sûre: 4 (9); fedâil'ül Kuran, 32, 33, 35; Müslim, müsafirin: 247-248

(219) Tirmizi, dua: 21

(220) Buhârî, cenâiz, Bab'ud Duhûl alel meyyit ba'del mevt.

(221) İ. Mace, edeb, 24; Buhârî, edeb, 81; Tirmizi, salât, 131; Müsned: III, 119, 171

(222) eş-Şifa: I, 93

(223) Tirmizi, menâkıb, 10; Müsned, IV, 190, 191; eş-Şifa: I, 95

(224) Buhârî, cihad, 162; menâkıb ul ensar, 21; edeb, 68; Müslim, fedâil'üs Sahabe: 134

(225) Al-i İmran: 8/159

Hind b. Ebi Hâle de O'nu şöyle tavsif ediyor: "Rasûlullah güleryüzlü, kolaylık taraftarı bir yaratılışa sâhip ve yumuşak huylu idi. Katı yürekli ve kırıcı değildi. Yüksek sesle konuşmaz, kötü söz söylemez, onu bunu ayıplamaz, kimseyi fazla medhetmez, hoşuna gitmeyen şeyleri görmemezlikten gelirdi."²²⁶

Bir mecliste konuşurken ayrı ayrı herkesin yüzüne bakar, herkese iltifat eder, herkesin nasibini verirdi. Öyle ki, bir mecliste oturanların hepsi Rasûlullâh'ın en çok kendisini sevdiği kanâatına varırdı. Birisiyle oturup konuştuğu zaman, karşısındaki sözünü bitinceye kadar sabırla onu dinlerdi²²⁷. Kimseyi kötülemez, ayıplamaz, ayıpları araştırmazdı. Yanındakilerin güldüğü şeye O da gülerdi. Kimsenin sözünü kesmezdi. Kendine karşı sarfedilen şiddetli ve ağır sözlere sabrederdi²²⁸.

Hz. Ali: "Rasûlullah insanların en tahammüllüsü, en yumuşak huylusu ve en hoşsohbetlisi idi." diyor²²⁹.

Birisi kulağına bir şey söylemek için eğilse, sözünü bitirmeden kulağını ondan ayırmaz²³⁰. Birisiyle musâfaha etse, karşısındaki elini çekmeden elini çekmezdi²³¹. Ashâbıyla otururken, ayaklarını uzatmazdı. Huzûruna gelen herkese ikram eder, bâzan elbisesini yere serip üzerine misâfirlerini oturturdu. İnsanları en çok sevdikleri isim ve lâkablarıyla çağırır, kimseyi kötü isim ve lâkab takmazdı²³².

Hastaları ziyâret eder, bir istekleri olup olmadığını sorardı. Bir gün bir hastayı ziyârete gitmişti. Hastaya: "Canın bir şey istiyor mu?" diye sordu. O da: "Buğday ekmeği istiyor." diye cevap verdi. O zaman:

"Kimin yanında buğday ekmeği varsa getirsin. Hastalarınıza iştilaharımın çektiği şeyleri yediriniz." dedi²³⁴. (O zaman Arabistan'da buğday ekmeği lüks yiyeceklerden sayılırdı. Herkes bulamazdı.)

Bir defasında, Sa'd b. Ubâde'yi hastalığında ziyâret etmiş ve üzüntüsünden gözlerinin yaşını tutamamıştı²³⁵.

Bir cenâze geçtiği zaman ayağa kalkar, ashâbına da kalkmalarını emrederdi²³⁶.

Hanımlarına karşı da çok iyi muâmele eder, ümmetine de bunu emrederdi. "Sizin en hayırlınız, kadınlara karşı iyi muâmele edenlerinizdir." derdi. Ev işlerinde dâimâ âilelerine yardımcı olurdu. **Hz. Âişe:** "Rasûlullah kadınlara karşı çok iyi muâmele eder ve güleryüzlü davranırdı." diyor²³⁷.

Hanımlarıyla zaman zaman şakalaşırdı. **Hz. Âişe** anlatıyor: "Rasûlullah'la beraber bir yolculuğa çıkmıştık. Yolda ashâbına: **Siz yürüyün, ileri geçin,** dedi. Onlar uzaklaşınca bana: **Haydi seninle koşma yarışı yapalım,** dedi.

(226) Buharî, tefsir'u Süre: 48 (3); buyu', 150; Dârimi, mukaddime: 2

(227) eş-Şifa: I, 125

(228) eş-Şifa: I, 126

(229) Aynı yer.

(230) E. Davud, edeb, 5; eş-Şifa: I, 94

(231) İ. Mace, edeb: 21

(232) eş-Şifa: I, 94

(234) İbn-i Mace, tıbb: 2

(235) Buharî, cenâiz, Bab'ul Bükâ inde'l Mariz.

(236) Buharî, cenâiz, Bab'ul kıyam il cenâiz.

(237) Hayat'üs sahabe: III, 278

Ben o zaman zayıf olduğumdan O'nu geçtim. Aradan bir müddet geçtikten sonra, yine bir yolculuk esnasında tekrar yarıştık. Bu sefer ben şişmanladığım için, Rasûlullah beni geçti ve: **Bu öncekinin karşılığı,** dedi."²³⁸

Bir yolculuk esnasında **Encese** isimli bir (erkek) hizmetçi, şiirler söyleyerek develerin hızlı yürütmesini temin ediyordu. Bu yolculuk esnasında Rasûlullâh'ın bâzı hanımları da vardı. Rasûlullah: **"Ey Encese! Cam şişelerine yumuşak davran (yâni cam gibi nâzik olan kadınların incinmemesi için develeri yavaş sür)." diyerek, latife yapmıştır*.** Fakat bütün bunlara rağmen lâubâli olmaz, vakarını muhafaza ederdi. Bir mecliste oturduğu zaman, edebli bir şekilde otururdu. Oturması ekseriya bağdaş kurma şeklinde veya dizlerini dikip ellerini üzerinden kavuşturmak şeklinde idi²³⁹.

Vakûr, ağırbaşlı, sâkin, başı hafif öne eğik olarak, mütevâzı bir şekilde yürürdü²⁴⁰.

Konuşurken tek tek konuşurdu. Öyle ki konuştuğu kelimeler sayılabilir²⁴¹.

Konuşurken mühim olan yerlerin zihne iyice yerleşmesi için, üç defa tekrar ederdi. Lüzumsuz yere konuşmaz, daha ziyâde sükûtu tercih ederdi²⁴².

GAYR-İ MÜSLİMLERE DAHI ÇOK İYİ MUÂMELE EDERDİ

Hadis ve sıyer kitaplarında birçok hâdiseler zikredilmektedir ki, O'nun iyi muâmelesini gören birçok kimse, müslüman olmuştur. Bâzılarının iddia ettiği gibi, sadece İslâmiyetin zayıf olduğu devrelerde değil, en kuvvetli ve kudretli zamanlarında dahi, gayr-i müslimlere en güzel muâmeleyi yapmıştır. Tabii müslümanlara karşı kılıncı çekenler bu hükümden hâriçtir.

Yahûdi bir köle ağır şekilde hastalanmıştı. Rasûlullah gidip onu ziyâret etti²⁴⁴. Yine bir yahûdinin cenâzesi geçerken ayağa kalktı. Ashâbı: **"Ey Allâh'ın Rasûlü! O bir yahûdi cenâzesidir."** dediklerinde: **"Olsun, bir cenâze gördüğünüzde ayağa kalkınız."** buyurdu²⁴⁵.

Ebû Basra el-Gıfârî, müşrik iken Rasûlullâh'a misâfir olmuştu. Gece keçileri sağıp sütlerini Ebû Basra'ya içirdi. Bu yüzden kendi âilesi aç kalmıştı. Sabahleyin tekrar süt ikram etti ve **"Doydun mu?"** diye sordu. O da: **"Evet yâ Rasûlâllah, hayâtımda hiçbir vakit bu kadar doymamıştım."** dedi ve müslüman oldu²⁴⁶.

Huneyn gazâsından dönülürken mola verilmiş ve Rasûlullah ezan okunmasını emretmişti. O sırada müslüman olmayan **Ebû Mahzûre**, arkadaşlarıyla oradan geçerken, müezzinle eğlenmek için taklid etmişti.

(238) İ. Mace, nikâh, 50; E. Davud, cihad, 61; Müsned: VI, 264

(x) Buhârî, edeb, 90, 95, 111; Müslim, fedâil, 70-73; Müsned: III, 107, 117, 172

(239) E. Davud, edeb, 22; İlibas: 20

(240) Müslim, fedâil, 82; Tirmizî, İlibas, 20; Dârimî, mukaddime, 10; Müsned: I, 89, 96

(241) Buhârî, menâkıb, 22; Müslim, fedâil'üs-sahâbe, 160; zühd, 71; E. Davud, İlm: 7

(242) Müsned, V, 86, 88; Hayat'üs sahâbe: III, 268

(244) Asr-ı Saadet, II, 133; Buhârî, Bab'u İyadet'il meriz.

(245) Buhârî, cenâz, Bab-u men kâme li cenazeti yahudiyyin.

(246) Müsned, VI, 397; Asr-ı Saadet: II, 115

Rasûlullah Ebû Mahzûre'yi çağırdı, ezânı öğretti ve: "Haydi git, sana öğrettiğim şekilde Harem'de ezan oku." dedi²⁴⁷.

Yahûdiler müslümanlara selâm veriyormuş gibi yaparak: "Es-Sâmû aleyküm (Kahrolasınız mânâsına gelir)" diyorlardı. Bir defasında Hz. Âişe bundan çok müteessir olmuş ve onlara sert bir şekilde karşılık vermişti. O zaman Rasûlullah: "Ey Âişe! Çirkin söz söyleme, sâdece onların sözlerini, size de diyerek iade et." demişti²⁴⁸.

Yahûdi dininde olan Adıyy b. Hâtem'e nasıl iyi izzet ve ikramda bulunduğunu, onu evinde misâfir ettiğini daha önce zikretmiştik (Bakınız: 178 No.lu dipnot).

Dâimâ müslümanlar arasında, fitne ateşini körükleyen münâfıklara dahi, iyi davranmış, münâfıkların reisi Abdullah b. Übeyy'i öldürmek isteyen Hz. Ömer'e mâni olmuştur²⁴⁹. Hattâ bu azılı münâfık Abdullah'ı, kendi oğlu bizzat öldürüp temizlemek istemiş, ona da mâni olmuştur. Münâfıklarla müslümanların beraber buldukları cemâatleri selâmlardı²⁵⁰. Müellefetü'l-Kulûb tâbir edilen birtakım gayr-i müslimlerin kalbini İslâm'a ısındırmak için, onlara yaptığı iyilikler ve ikramlar tek tek hâdiseler hâlinde anlatılsa çok uzun sürer. Bu konuda hadîs ve siyer kitaplarında geniş bilgi vardır.

SILA-İ RAHME (AKRABALIK BAĞLARINA) RİÂYETİ VE VEFÂKÂRLIĞI

Bir kişiyi en iyi tanıyan eşidir. O'nun hakkında başkalarının bilmediği birçok şeylere vâkıftir. İşte Hz. Hatice, ilk vahyin heyecanı içinde bulunan Rasûl-i Ekrem'i teselli ederken şu sözleri söylüyor. Bu sözler O'nun husûsiyetlerini çok iyi belirtmesi bakımından önemlidir: "Allah seni utandırmayacaktır. Çünkü sen akrabalık bağlarına riâyet ediyor, ihtiyaç sâhiplerinin yardımına koşuyor, yoksullara yardım elini uzatıyor, misâfirlere ikram ediyorsun."²⁵¹

Zor günlerinde en yakın yardımcı olan Hz. Hatice'yi çok severdi. Ölümünden sonra O'na dâimâ vefakâr davranmış, hâtıralarına dâimâ saygı göstermiştir. O'nun akrabalarına dâimâ ikram etmiştir. Hz. Âişe diyor ki: "Hatice'yi kıskandığım kadar, hiçbir kadını kıskanmadım. Rasûlullah onu hiç unutamaz, sık sık bahsederdi. Koyun falan kestiği zaman, etinden Hatice'nin yakınlarına ve dostlarına hediye ederdi. Onun akrabaları yanına gelince, çok sevinirdi. Bir defasında huzûruna bir kadın girdi. O kadını görünce çok sevindi ve uzun müddet sohbet ettiler. Kadın gidince kim olduğunu sordum: "Hatice'nin sağlığında bize gelen bir kadındı." dedi²⁵².

(247) Asr-ı Saadet, II, 67, 68 (Buhari'den naklen)

(248) Müslim, selâm: 11

(249) Buhari, Tefsir-u suret'ül münafıkın.

(250) Buhari, selâm, Bab'üs selâm alâ cemâatin fiha kâfir.

(251) Buhari, Keyfe kâne bed'ül vahyi; Müslim, iman: 252

(252) Buhari, nikâh, 108, menakıb'ul ensâr, 20, edeb, 23, tevhid, 32; Müslim, fedâil'üs sahâbe: 74

Kendisine getirilen hediyeleri, bâzan Hatice'nin yakınlarına gönderirdi²⁵³. Bir gün Rasûlullâh'ın süt babası yanına geldi. Hemen Rasûlullah ridasını çıkarıp onun altına serdi. Az sonra süt annesi geldi. Elbisesinin bir kısmına da onu oturttu. Sonra süt kardeşi geldi. Onu da kargısına oturttu²⁵⁴.

Diğer bir süt annesi olan Ebû Leheb'in câriyesi olan Süveybe'ye de sık sık nafaka ve yiyecek gönderirdi. Süveybe vefat edince: "Onun hayatta kalan bir akrabası var mı? Tâ ki ona ikram edeyim." dedi. "Yok" dediler²⁵⁵.

Ebû Tufeyl diyor ki: "Ben çocuktum. Bir kalın Rasûlullâh'ın yanına geldi. Rasûlullah onu elbisesinin üzerine oturttu. Bu kimdir diye sorduğumda, sütannesidir, dediler."²⁵⁶

Süt kardeşi Şeyma, Hevâzin esirleri arasında huzûruna getirilince, onu hemen tanıdı, elbisesini çıkarıp altına serdi, ikram etti ve: "Eğer yanımızda kalırsan çok seviniriz, ama istersen kavminin yanına da dönebilirsin." dedi. O da memleketine dönmeyi tercih etti²⁵⁷.

Amcası Ebû Talib'in affedilmesi için, ölümünden sonra uzun müddet duâlar etti. Fakat Allâhu Teâlâ şu âyet-i kerimeyi indirdi: "Sen sevdiklerini hidâyete ulaştıramazsın, fakat Allah dilediğini hidâyete erdirir." (Kasas: 56).

TEVEKKÜLÜ (ALLÂH'A GÜVENMESİ)

Bütün zorluklara göğüs gererek dünyaya meydan okuması, O'nun Allâh'a tevekkülünün en büyük dellidir. Bütün çevresi, kabilesi, hattâ en yakın akrabaları O'na düşman oldukları halde, hiçbir korku, endişe, telâş ve yeis eseri göstermeden, muvaffak olacağına katiyetle inanarak, sarsılmaz bir azimle mücâdele etmesi, en büyük kuvvet ve kudret sâhibine itimat ettiğindendir. Bâzi harplerde etrafında birkaç kişi kaldığı halde, yine sebat ediyor, Allâh'a duâ ederek harbe devam ediyor, bir adım dahi gerilemiyordu.

Risâletinin ilk yıllarında, Kureyşliler: "Muhammed Kâ'be'ye girerse öldürelim" diye aralarında anlaşmışlardı. Bunu haber alan Hz. Fâtima, durumu babasına bildirdi. Fakat Rasûlullah, Allah dilemedikten sonra kimsenin kendisine zarar veremeyeceğine inanarak, abdest aldı ve gidip Kâ'be'de namaz kıldı. Sûikastçiler bir şey yapamadılar²⁵⁸.

Hicret gecesi müşrikler, O'nu öldürmek için evini muhâsara ettikleri zaman, Hz. Ali'yi yatağına yatırdı ve ona kimsenin zarar veremeyeceğini söyledi. Daha sonra evini çevreleyen düşmanları arasından Yâsîn sûresini okuyarak çıkıp gitti. Hiçbiri O'nu göremediler. Daha sonra Hz. Ebûbekir'le saklandıkları mağaranın önüne kadar müşrikler geldiler. Onları yakalayacakları muhakkak gibi bir şeydi. Hz. Ebûbekir telâşlanarak: "Ey Allâh'ın Rasûlü, yakalanacağız" demişti. O zaman eşsiz bir tevekkül örneği olan şu sözleri söyledi: "Korkma, Allah bizimledir."²⁵⁹ Hakikaten de müşrikler içeri girmeden dönlüp gittiler.

(254) es-Sıfa: I, 100

(255) Aynı yer.

(256) Aynı yer; Ebu Davud, Kitab'ül edeb.

(257) es-Sıfa: I, 100

(258) Asr-ı saadet: II, 54 (Müslimden naklen)

(259) Tevbe sûresi, 40; menakıb, 25; fedâil'üs Sahabe, 2; Müslim, zühd: 75; Müs-
ned: I, 3

Yine hicret esnasında, Sürâka isimli adam onları öldürüp, va'dedilen yüz deveyi almak için peşlerine düşmüştü. Hz. Ebû Bekir telâşlanıyor, fakat O, Allâh'a karşı sonsuz bir güven içerisinde arkasına bile bakmadan devamlı duâ ediyordu. Allâhu Teâlâ kendisine bu kadar itimat eden kimseyi yalnız bırakmazdı. Mu'cize olarak Sürâka'nın atının ayakları kuma saplandı. Onları takip edemedi. Bu durum karşısında geri dönmek mecburiyetinde kaldı²⁶⁰.

Medîne'de de Rasûlullâh'ın başından düşmanları eksik olmadı. Münâfıklar ve müşrikler, dâimâ sükastler hazırlıyorlardı. Bundan dolayı ashab O'nun evinin yanında nöbet beklerlerdi. "Allah seni kötü insanlardan korur." meâlindeki âyet-i kerîme (el-Mâide: 67) nâzil olunca, nöbetçilere: "Gidiniz, artık nöbet tutmayınız, Allah beni koruyacaktır." dedi ve bir daha nöbet tutturmadı²⁶¹.

Bir defasında sahâbiler, O'nu öldürmek isteyen bir adamı yakalayıp huzûruna getirdiler. Rasûlullah adama: "Ne kadar sen beni öldürmek istesen de, Allah seni buna muvaffak etmeyecektir." dedi ve adamı serbest bıraktı²⁶².

Bir yolculuk esnasında Rasûlullah ashâbından biraz uzakta bir ağacın altında kılıncını ağaca asarak tek başına uyuyordu. Adamın biri fırsattan istifade ederek O'nu öldürmek istedi ve ağaçtan kılıncı aldı. Bu esnada Rasûlullah uyanınca, adam: "Şimdi seni benim elimden kim kurtaracak?" dedi. Rasûlullah hârika bir tevekkülle: "Allah" dedi. Bunun üzerine adamın elindeki kılıç yere düştü. Bu sefer kılıncı alan Rasûlullah adama aynı soruyu sordu. Fakat adamı affetti ve serbest bıraktı²⁶³.

O'nun tevekkülünün bir diğer yönü de, yarın için bir şey saklamaması, eline geçen her şeyi sonuna kadar dağıtmasıdır. Çünkü rızık kefilî Allah'dır. Bunun örneklerini "Cömertliği" bölümünde geniş olarak zikrettik.

Fakat bütün bunlarla beraber, yanlış bir tevekkül anlayışıyla, sebepleri yerine getirmeyi terketmiyordu. Ashâbına da bu çeşit tevekkülü öğretiyordu. Meselâ adamın birisi devesini salıvermiş ve Allâh'a tevekkül ediyorum, O korur, demişti. Adama: "Önce deveni bağla, sonra Allah'a tevekkül et." buyurdu²⁶⁴. Savaşlarda birçok tedbirler alıyor ve taktikler hazırlıyor, sırtına zırh giyiyordu. Çünkü Âdetullâh'a göre bazı hâdiselerin olması ve meydana gelmesi, bazı sebeplere bağlıdır. Bu dünya imtihan ve teklif dünyasıdır. Bunun için Allâh'ın kudreti bazı perdeler arkasında zuhur eder. Tâ ki teklif (mükelleflik) sırrı bozulmasın. Yoksa Allah babasız çocuk yaratmağa, ekip biçmeden nebâtât bitirmeğe, bulutsuz yağmur yağdırmağa kâdirdir. Fakat bu dünyanın nizâmını böyle kurmuştur. Eğer her yerde Allâh'ın kudreti açık açık zâhir olsa, herkes mecburen iman eder. O zaman, Allah imânı emrettiği için, iman edenlerin, yâni Kur'ân-ı Kerim'de methedilen gayba iman edenlerin ne meziyetleri kalırdı.

Allâh'ım, O'na kâinâtın zerrelere, canlı mahlûkâtın nefesleri adedince salât ve selâm eyle, bizlere de ahlâkıyla ahlâklanıp, şefâatine mazhar olmak nasib eyle. (Âmin).

SON

(260) Müslim, zühd, 75.

(261) Tirmizî, tefsir-u sûretü'l mâide.

(262) Müsned, III, 417; es-Sıfâ: I, 83

(263) Buhârî, cihad, 87; megazî, 31, 32; Müslim, fedâil, 11, 12, 13; Müsned: III, 311

(264) Tirmizî, kıyâme: 60